

Немирова Олена, Бутенко Вікторія
студентки 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доцент Линенко А.В.

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах розповсюдження глобальної економіки знань Україні необхідно забезпечити належний рівень конкурентоспроможності та завойовувати позиції гідного учасника міжнародних науково-технологічних відносин. Сучасні тенденції створення цінностей свідчать, що найбільш динамічними галузями економіки є ті, що пов'язані з інтенсивною діяльністю у сфері знань та інтелектуальної власності.

Термін «економіка на основі знань» стосується економічної діяльності, пов'язаної з використанням саме інтелектуальних ресурсів, наприклад,

технологічних секретів виробництва та спеціальних знань. Основним принципом економіки знань є те, що знання й інформація (так званий людський капітал) розглядаються як комерційні активи або як інтелектуальні чи навчальні продукти і послуги, що можуть розповсюджуватися з метою одержання прибутку.

Керівники сучасних українських підприємств розглядають інтелектуальну власність як новий складовий елемент успішного підприємництва. Завданням українських підприємців в умовах глобальної конкуренції є створення інтелектуального продукту, який буде конкурентоспроможним на ринку [1]. Нові знання як результат творчої діяльності людини, по суті, є суспільним благом і ними може користуватися не лише один суб'єкт господарювання. Виникає небезпека імітації, копіювання та використання цих знань безкоштовно. За таких обставин ніхто не наважиться вкладати кошти першим у створення нових знань. Тому виникає необхідність захистити права власності автора.

Інформація й знання у рамках підприємств приймають вигляд інтелектуального капіталу. Інтелектуальний капітал являє собою щось на зразок «колективного мозку», що акумулює знання працівників, інтелектуальну власність, накопичений досвід спілкування й організаційну структуру. Інтелектуальний капітал стає критерієм оцінки підприємств, тому що він здатний відобразити динаміку організаційної стійкості та процесу створення цінностей [2].

Використання об'єктів інтелектуальної власності базується на управлінні. Основними задачами у стратегічному управлінні інтелектуальною власністю є облік, систематизація та аналіз використання об'єктів інтелектуальної власності, визначення домінуючого об'єкта в перспективному плануванні, діяльності підприємств, здійснення правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, пропонування до реалізації та їх комерціалізація, припинення порушень виключних прав.

Для використання об'єктів інтелектуальної власності на підприємстві необхідно пройти наступні етапи придбання об'єкта:

- створення або укладання правової угоди, що має на меті отримати об'єкт;
- облік об'єкту;
- моніторинг ефекту від використання об'єкту.

Придбаний або отриманий об'єкт інтелектуальної власності відображається на балансі юридичної особи в тому випадку, якщо існує вірогідність одержання майбутніх економічних вигод, Зумовлених його використанням.

Факт придбання або відчуження майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності підтверджується певними документами. Правові умови введення об'єкта права інтелектуальної власності в господарський оборот – це пакет документації, згідно з якою об'єкт права інтелектуальної власності вводиться в господарський оборот. Ці документи можна поділяти на дві групи, в залежності від виду юридичних документів, тобто перша група – це

документи, що підтверджують факт придбання об'єкта, друга група – це документи, які підтверджують факт отримання об'єкта.

Крім того, при придбанні об'єкту інтелектуальної власності необхідно визначити власника об'єкту. Власник об'єкту права інтелектуальної власності – це власник майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, свідоцтва, патенту, авторського права, який може використовувати об'єкт права інтелектуальної власності на власний розсуд, має право давати дозвіл (видавати ліцензію) на використання та передавати право власності іншій особі на підставі договору [3].

У зв'язку з цим інтелектуальна власність буває вільною, відкритою та закритою.

Вільна інтелектуальна власність – суб'єкт права інтелектуальної власності (автор/власник) зберігає за собою всі або частину особистих немайнових прав на об'єкт інтелектуальної власності, майнові ж права інтелектуальної власності залишаються у вільному суспільному користуванні.

Відкрита інтелектуальна власність – суб'єкт права інтелектуальної власності, який передає у відкрите суспільне користування вичерпні дані про склад, структуру та побудову об'єкта інтелектуальної власності.

Закрита інтелектуальна власність – суб'єкт права інтелектуальної власності, який зберігає за собою всі майнові та немайнові права на об'єкт інтелектуальної власності.

Знання, втілені в технологіях, стають важливішими, ніж капітал і праця.

При аналізі інтелектуального потенціалу організації розглядають передусім нематеріальні активи підприємства, їх оформлення, фіксацію стану на певний час та оцінку їх вартості [2].

Нематеріальні активи – це цінності, що належать підприємствам та установам, які не є фізичними, майновими об'єктами але мають вартісну, грошову оцінку. В ринковій практиці господарювання розрізняють наступні види нематеріальних активів: об'єкти інтелектуальної власності, майнові права та гудвіл [4].

З погляду бухгалтерського обліку інтелектуальна власність – це категорія, яка відображає відносини володіння, користування та розповсюдження результату інтелектуальної творчої діяльності людини. До інтелектуальної власності відносять промислову власність, авторські та суміжні права.

Після введення в виробництво об'єкта інтелектуальної власності необхідно здійснювати моніторинг, тобто аналіз отриманих результатів, які можуть бути як позитивними, так і негативними. Якщо визнана недоцільність у подальшому використанні об'єкта, то він вибуває з нематеріальних активів підприємства. Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів застосовується для оформлення вибуття таких об'єктів при їх списанні (ліквідації).

Таким чином, використання об'єкта інтелектуальної власності у виробництві – це складна багатоланкова процедура, що відбивається у юридичних та бухгалтерських документах. Правильне застосування об'єкта інтелектуальної власності – це крок до інноваційної моделі діяльності

підприємства. В сучасних умовах роль інтелектуальної праці помітно зросла, і позитивними соціальними наслідками цього явища стало посилення ролі освіти, науки, підвищення культури та матеріального добробуту працівників інтелектуальної сфери.

Література

1. Амосов Ю.О. Інтелектуальна власність в умовах економіки знань / Ю.О. Амосов // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. – Вип. 2 (33). – С. 1–3.
2. Плєскач В.Л. Інтелектуальна власність як джерело капіталу підприємств / В.Л. Плєскач // Наукові праці НДФІ, 2008. – Вип. 2 (48). – С. 53–63.
3. Аврамова О.Є. Використання об'єктів інтелектуальної власності в діяльності підприємства / О.Є. Аврамова, І.В. Безверхня, М.В. Крижановская // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Збірник наукових праць. – Тематичний випуск: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2011. – № 30. – С. 69–73.
4. Борисенко М.А. Аналітичні аспекти обґрунтованого нарахування амортизації нематеріальних активів / М.А. Борисенко // Наукові праці ДонНТУ. – 2007. – Вип. 33–2. – С. 63–68.
5. Диба В.М. Нематеріальні активи в інноваційному розвитку економіки та їх облік / В.М. Диба // Фінанси, облік і аудит: зб. наук. праць / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; відп. ред. А.М. Мороз. – К. : КНЕУ, 2011. – Вип. 17. – С. 287–296.